

Armas Eino Leopold Lönnbohm syntyi vuonna 1878 nousevaan, toivorikkaaseen Suomeen (vaikka Suomi ei ollutkaan vielä valtiona olemassa). Einon lapsuusvuosista jäi mieleen lähinnä se, ettei hän pitänyt peseytymisestä - tai vedestä ylipäättäen. Runoilijanimensä Eino sai kun hänen runoja kirjoittanut isoveljensä Kasimir, kuudes kymmenestä sisaruksesta ja 12 vuotta Einoa vanhempi, oli valinnut Einon runon julkaistavaksi Hämeen Sanomissa ja tämän jälkeen nosti veljensä rinnalleen Apollossa ja lausui *“Onneksi olkoon, Eino Leino! Voit tästä lähin käyttää sitä nimimerkkiä.”* Leino oli tuolloin 12-vuotias.

Alkoholin saloihin “Lömppä” pääsi 15 vuotiaana viisi vuotta vanhemman luokkatoverinsa Kyösti Larsonin, joka tunnettiin myöhemmin runoilijana nimellä Larin-Kyösti, luona. Larsonin luona vieraillessaan he joivat salaa viiniä ja punssia, pullonpohjista joita Larson oli varastanut äitinsä ravintolasta. Vastapalveluksena Leino opetti Larsonia kirjoittamaan runoja. Tämä johtikin sananvaihtoon Oulunkylän Seurahuoneella vuonna 1914, kun Larin-Kyösti nuhteli Leinoa liiasta juomisesta. “Mikä sinä olet minua moittimaan? Itsehän opetit minut juomaan.” Larin-Kyösti ei jäänyt sanattomaksi. “Mutta sinä olet opettanut minut tekemään runoja, ja se on paljon parempi.”

Leinon teinivuodet ja varhaisaikuisuus olivat monelta osin viinin värittämiä, mutta vielä varsin viattomissa määrin. Aviouduttuaan Freya Schultzin kanssa 1900- luvun alkupuolella Leino alkoi työskennellä yhä enemmän myös savuisissa ravintoloissa. Leinon oppiäitinä toiminut Maila Talvio kummeksui aikanaan Leinon vaimovalintaa mutta epäili että Freya voisi olla liittolainen yrityksessä vieroittaa “poetamme vireästä Bacchuksen palveluksesta”.

Einon ja Freyan häämatka Kristianian (Oslo), Kööpenhaminan, Berliinin ja Kölnin kautta Pariisiin 1906 kuulostaa jo tutulta. Kööpenhaminassa Freya halusi kiertää taidenäyttelyitä ja totesi runsaan kävelyn tekevän hyvää sisäilmaan tottuneelle runoilijalle, joka “pyrki usein poikkeamaan houkutteleviin krogeihin kulmakortteleissa”. Berliinissä Leino tapasi kirjallisuudentutkijan ja aktivistin Gunnar Castrénin, joka oli edellisenä syksynä ollut perustamassa Suomen aktiivista vastustuspuoluetta ja laati juuri sen toimeksiannosta maalle uutta perustuslakia. Castrén ja Leino istuivat Kaiserkellerissä ja joivat Leinon mukaan “makiata viinaa”. Leino myös tiedotti kirjeessä Otto Manniselle valmistettuaan hotellille palattuaan vaimolleen “mieluisan hämmästyksen”. Jäi epäselväksi mitä tämä tarkoitti. Berliiniä muuten kutsuttiin tuolloin “Helsingin porstuaksi” ja siellä oli paljon suomalaisia taiteilijoita - asia jota Leino valitteli tuon tuosta matkakirjeissään.

Matkan jälkeen avio-onni alkoi rapistua kun Leino “joi mustetta ja kirjoitti viiniä”. Kun vaimo ja tytär oli hankittu, ne saattoi jättää oman onnensa ohjaukseen. Elegiaa Leino kirjoitti useimmiten suoraan kapakasta palattuaan.

Avioliitto kariutui ja Leino lähti L. Onervan kanssa Roomaan. Roomassa oltiin neljän muun suomalaisen kanssa ja Leino lopulta tylsistyi. Kotimatka lähti Firenzen kautta, jossa Leino oli taas elementissään. Siellä hän kirjoitti “Mihin ensin kulkunsa täällä ohjaisi? Tietysti kapakkaan. Siitähän se alkaa matkailijan ensimmäinen tutustuminen vieraisiin kaupunkeihin.” Samaistun.

Berliiniin saavuttaessa "henkinen puhdistautumisprosessi" jatkuu ja olutkin vihdoin mainitaan. Leino kirjoittaa miten taas ollaan "keskellä automobiilien ja sähköraitoteiden vilinää, joka taholta tunkeilevien ihmisten kuhinaa, kuohuvia olutseideleitä ja virkaintoisia järjestyksen valvoja." Berliinistä Leino toi mukanaan myös kepin ja viitan, joista hänet sittemmin tunnettiin.

Leino palasi Suomeen ja töihin. Inspiraatiota haettiin epäonnistuneen raittiuskokeilun jälkeen taas baareista. Catanissa Pohjoisesplanadilla Kämpin vieressä kävivät kaikki tuon ajan suuret taiteilijat. Akseli Gallen-Kallela, Jean Sibelius, Robert Kajanus ja monet muut. Kirjailijaliiton kokouksetkin pidettiin siellä. Leino puuttui Catanista harvoin ja kaikki tunsivat hänet. Rajalan mukaan "Vastaavanlaisia ravintolaruhtinaita ja hovin pitäjiä olivat myöhemmin meillä F.E. Sillanpää 1930-luvulla Kämpissä ja Konservatorion ravintolassa sekä Pentti Saarikoski 1960-luvulla Kosmoksessa ja Hansassa. Sittemmin tapojen tasaantuessa ja persoonallisuuksien ohentuessa laji on kuollut sukupuuttoon."

1912 Leino keksi perustaa ulkoilmateatterin, joka perustui runonlausuntaan. Lavasteita ei tarvittu, sillä tokihan katsojat pystyivät sellaiset kuvittelemaan näyttelijöiden lausussa runojaan riittävän hyvin. Muutaman muun osakkaan kanssa, nimekkäimpänä Akseli Gallén-Kallela, Helkanäyttämö perustettiin Seurasaareen. Ensi-iltaan saapui 899 katsojaa, mutta pian realiteetit iskivät. Kova maa ja meren liplatus hukuttivat vuorosanat alleen eivätkä sadekelitkään varsinaisesti auttaneet asiaa. Helkanäyttämön näytökset päätettiin lopettaa kaksi viikkoa ensi-illan jälkeen. Leino oli jo ennen tätä jättänyt näyttämön oman onnensa nojaan ja siirtynyt takaisin kantapaikoilleen Cataniin ja Kappeliin. Seuraavan vuoden helmikuussa Helkanäyttämöitä yritettiin vielä elvyttää, mutta ainoaksi toiminnaksi jäi yhtiön omaisuuden "realiseeraaminen" Leinon pöydässä Catanissa.

1913 Eino Leinon piti kirjoittaa juhlaruno Kansanvalistusseuran laulujuhllilla Savonlinnassa. Runon kirjoittamisesta ei tullut mitään, kunnes alkoholin voimalla juhlapäivää edeltävän aamuyön viimeisinä tunteina runo syntyi. Lausujaksi pyydetty näyttelijä kieltäytyi niin lyhyellä harjoitusajalla runoa lausumasta, joten runoilijan oli itsensä kiivettävä lavalle. Hän kuitenkin nukahti nurmelle juhlapaikan läheisyyteen. Kymmenen minuuttia ennen esitystä hänet oli virvoitettava virran kylmällä vedellä ja terästysryypyllä, minkä jälkeen runonlausunta tuhatpäisen yleisön edessä sujui yllättävän hyvin. Leino väitti, ettei jälkepäin muistanut lausunnastaan mitään.

1914 toisesta vaimostaan Aino Kajanuksesta erottuaan Leino muuttui lopullisesti boheemiksi. L. Onerva kuvaa muutosta seuraavasti. "Leino pakkaa taas kapsäkkinsä, ottaa mukaansa paperinsa, mutta jättää tuuliajolle kaiken muun, vanhan ja ennen hänelle niin rakkaan kirjastonsa, joka tähän saakka on uskollisesti seurannut häntä kaikissa vaiheissa. Hän jättää myös taakseen viimeisen kerran yhteiskunnallisesti järjestetyn olomuodon, s.o. oman huoneiston, taloustavarat, huonekalut, kaiken maallisen mammonan ja sen mukana vakituisen osoitteensa, valtion ja kirkon verot. Hän katkaisee viimeisen kerran ankkurinsa, polttaa siltansa ja purjehtii tuntemattomaan tulevaisuuteen levitetyin purjein. Sittemmin on hänen ainoa omaisuutensa jokin matkalaukun pahainen tai kirjjalaatikko tai faneeriaski, jotka hän unohtaa

tilapäisiin oleskelupaikkoihinsa ja joita auliit ystävät saavat kokoilla hänen jäljiltään ja lähetellä tuon Maaailman-Matin perään milloin minnekin. Omnea mea mecum porto, sopii tästä lähin Leinon tunnuslauseeksi.”

Suomen itsenäistyminen oli Leinollekin erittäin tärkeä hetki ja sitä seurannut sisällissota vaikea, olihan hän tunnettu “paremman väen” henkilö ja melko julkisesti valkoisten puolella. Leino riutui piilotellessaan punaisilta hotellissa Felix Nylundin kanssa ja juhli Saksasta saapuneita apujoukkoja vapahtajinaan. Leino yritti luonnollisesti päästä myös Mannerheimin suosioon ja saikin ystävänsä Gallen-Kallelan kautta kutsun valtionhoitajan vastaanotolle linnaan joulukuussa 1918. Leinolla oli saapuessaan jonkin verran pohjia, koska epäili tarjoilun määrää linnassa. Kun valtionhoitaja tervetulo puheen jälkeen kohotti maljan vieraidensa kunniaksi, Leino oli syventynyt vilkkaaseen rupatteluun lähinaapurinsa kanssa. “Eikö herra Leino suvaitse vastata valtionhoitajan maljaan” kenraali Hannes Ignatius tiukkasi äänekkäästi. Leinon lasi oli jo tyhjä, ja hän vastasi sukkelasti “Enhän voi nostaa tyhjää lasia valtionhoitajalle”. Leinon lasi täytettiin muiden odottaessa, ja maljat juotiin. Läsnaöljijat panivat merkille, että Mannerheim ei suinkaan närkästynyt, vaan osoitti runoilijalle ymmärtäväisen hymyn. Mutta Leinoa ei hyvästä yrityksestä huolimatta katsottu arvolliseksi valtionhoitajan kirjalliseksi avustajaksi. “Ilmeisesti tapani ja tottumukseni eivät olleet kyllin hovikelpoiset” hän kuuluu kommentoineen.

Leino oli näitä aikoja myös palannut vakiopöytiinsä Kämpissä ja Kappelissa, mutta pöytäseura oli vaihtunut taiteilijoista ja liikemiehistä sotilaisiin. Leinon terveys alkoi pettää ja hän olikin näinä vuosina useita kertoja sairaalahoidossa. Sairaalasta hän usein myös karkasi hoitamaan mieltään ruumiinsa kustannuksella. Kieltolaki ei juuri haitannut janoisen runoilijan rientoja. Usein poliisi toi hänet sakkojen kera takaisin sairaalaan hilpeässä kunnossa.

Leino oli kauan tuntenut kiintymystä Viroon ja halusi päästä myös siellä käymään. Hän oli tosin tunnettu siitä ettei matkaan lähdöstä meinannut tulla mitään. Hella Wuolijoen viedessä häntä Kukkiolle hän oli karata vielä asemalta Fenniaan ja suunnitellulle Lapin matkallekin hän oli jättänyt lähtemättä kun matkaisäntä jo varasi paikkalippuja. Viroon Leino oli 1918 ollut jo aikeissa lähteä sotakirjeenvaihtajaksi tukemaan itsenäistymishanketta, mutta Otto Manninen oli tavannut hänet kadulla sattumalta ja aikeista kuultuaan vienyt Leinolta passin ja paperit ja pyytänyt tätä vielä nukkumaan yön yli. Matka jäi tekemättä. Nyt 1921 hän oli viimein lähdössä, tosin matkaa suunnitellut Aino Thauvón-Suits epäili miten Leino selviäisi hengissä maassa jossa kieltolaki ei ollut voimassa. Leino tekikin testamenttinsa ennen matkaa, sillä hän tiesi itsekkin ettei välttämättä palaisi enää kotiin. Tätä isompi ongelma oli kuitenkin se ettei Leinolle voitu myöntää ulkomaan passia, sillä hän ei ollut moneen vuoteen maksanut veroja. Leinolle saatiin kuitenkin hankittua virallinen varattomuustodistus, jonka nojalla passia voisi anoa. Frakkikin matkalle ehdottomasti tarvittiin ja Leino oli vienyt omansa panttilainaamoon ja hukannut kuitin. Puku saatiin kuitenkin Pro Humanitate -klubin vahtimestarin avustuksella takaisin. Tämäkään ei vielä riittänyt, sillä Maaherra Jalander ilmoitti ettei kirjailija Leinoa voinut päästää matkalle, koska hän oli julkisesti uhannut, ettei tule enää takaisin. Myös Suomen Viron lähettiläs, ministeri Reijonen, vastusti matkaa. Hän pelkäsi, että Leino pilaisi Virossa Suomen hyvän maineen. Viron Helsingin lähettiläänä oli Oskar Kallas, jonka vaimon Aionon Leino oli melkein vienyt itselleen.

Tämänkin kanta oli siis kielteinen. Maaherra Jalander pehmeni, koska hänen vaimonsa Aino Actké oli suuri Leino-fani, ja Kallaksen ohi päästiin harhauttamalla. Tähän tarvittiin kirjailija Bernard Lindeä joka hankki Leinolle matkustusluvan, sekä viisumin merkitseminen Leinon passiin Kallaksen tietämättä. Jalander vaati rouva Thauvón-Suitsilta henkilökohtaisen lupauksen, että tämä matkustaa Leinon mukana, ei päästä häntä kertaakaan näkyvistään ja sitoutuu tuomaan hänet takaisin Suomeen.

Virossa Leinon kykyä vastustaa kiusauksia epäiltiin laajalti. Ongelmana oli myös, että joukko paikallisia kirjailijoita piti velvollisuutenaan ryypätä Leinon kanssa nyt kun tämä oli vapautunut Suomen kieltolain ikeestä. He olivat tyytymättömiä Leinon kunniaksi järjestetyn juhlapäivällisen alkoholitarjoiluun ja olivat järjestäneet omat varjoillallisensa jonne aikoivat Leinon muilluttaa. Linden oli kutsuttava Leino autoajelulle jolta he palasivat vasta kolmelta yöllä, pitääkseen hänet pois kirjailijoiden juomingeista. Kirjailijat olivat sillä välin etsineet Leinoa kaikista kaupungin hotelleista ja kuulustelleet Linden rouvaa ja palvelijatartakin. Leinon esiintymiskunnan pelastus onnistui ja Tartoon suunniteltu tilaisuus sujui erinomaisesti.

Tarton vierailu ei kuitenkaan mennyt täysin ilman draamaa. Leino pelkäsi lyyhistyvänsä kokoon, jos lopettaa näin yhtäkkiä alkoholin käytön. Helpotus löytyi konjakkitaskumatista, joka Leinolla oli mukanaan "varmuuden vuoksi". Yöllä hotelli heräsi Leinon mahtavaan hälytysääneen "Nouskaatte ylös, te nukkuvaiset, kaupunki palaa!" hän karjui avoimen ikkunan äärellä yläruumis paljaana. Pelättiin, että menestys oli käynyt hänen hermoilleen, kunnes huomattiin että hotellin lähellä oli tosiaan syttynyt tulipalo, jota Leinokin oli lopulta hännystäkissään sammuttamassa.

Leino piti Virosta niin paljon, että yritti ajaa mm. maiden vähittäistä valtiollista yhdistymistä, sekä maihin toistensa kielen tunteja kouluun. Ajatukset eivät saaneet kannatusta. Suomessa Leino oli viime vuodet kohdannut vain vastoinkäymisiä ja hylättyjä rahoitushakemuksia ja murskakritiikkiä. Virossa vastaanotto oli ylistävää. Tästä saattoi päätyä vain yhteen johtopäätökseen. Eino Leino päätti vaihtaa kotimaata ja hakea Viron kansalaisuutta. Isäntä Linde kauhistui, tästä oli sittenkin tulossa luvattu skandaali, kansainvälistä tasoa. Luonnollisesti muutama virolainen kirjailija yllytti Leinoa ja avusti häntä laatimaan kirjelmiä molempien maiden päivälehtiin joissa hän ilmoittaisi aikeistaan. Leino kirjoittikin kirjelmät sekä K.J. Ståhlbergille että Konstantin Pätsille, mutta näiden lähettämisestä on vaihtelevia tietoja. Jos kirjelmät koskaan lähetettiin, niihin ei ainakaan mitenkään reagoitu. Ne katsottiin runoilijan oikuksi, jota ei tarvinnut ottaa vakavasti.

Viimeisinä vuosinaan Leino oli yhä heikkenevässä kunnossa, mutta tapasi vielä paljon tuttuja. Kävipä Ainolassakin tekemässä sovintoa Sibeliuksen kanssa, jonka kanssa olivat tarpeettomasti aikanaan riidelleet. Leinolla oli vaihtelevia holhoojia ja edunvalvoja. Rahansa hän jätti tavallisesti jonkun luotetun hoitoon, etteivät ne heti katoaisi. Tuusulassa hänen kassanvartijansa tytär oli töissä Keravan Kansallis-Osakepankissa ja vei kerran Leinolle postilähetyksenä tulleen tekijänoikeuspalkkion pankkiin. Kuultuaan tästä Leino järkyttyi "Ne ovat vieneet minun rahani pankkiin!". Rahat olivat hänen mielestään siellä publikaanien ja koronkiskoijien armoilla. Entä

mitä verottaja tekee kun saa kuulla että Leinolla on rahoja pankissa? Hän juoksi äkkiä Keravan pankkiin, nosti kaikki rahansa ja hävisi pariksi viikoksi Helsinkiin.

Jouluaaton aattona 1925 Leino hakeutui lääkäriin voimakkaiden vatsakipujen takia. Tuttu lääkäri Lindén oli lähettämässä Leinoa Eiran sairaalaan, mistä tämä kieltäytyi. Uudenvuoden aattona Leino sai uuden vatsakipukohtauksen ja tuupertui hankeen, missä hän joutui pitkään odottamaan apua. Tästä sai alkunsa legenda, että hän kuoli lumihankeen. Tosiasiassa hänet tuotiin vielä Riitahuhtaan, jossa hän viimeisiä aikojaan vietti. Hyvin huonossa kunnossa hän esiintyi vielä 3. Tammikuuta Jokelassa suojeluskunnan iltamissa, missä esitettiin hänen ohjaamansa Kiven Kihlaus. Juhlan aikana hän sai uuden vatsakouristuksen. Aamuyöllä 10.1.1926 Eino Leino kuoli aamuyöllä kello 3.10 47-vuotiaana. Kuolinsyyksi määriteltiin tuolloin pitkälle kehittynyt selkäydintauti ja veren tihkumisesta aivoihin seurannut verisuonten kalkkeutuminen ja keuhkokuume. Myöhemmin on selvinnyt Leinon sairastaneen syfilistä jo pitkään, tähän viittasi myös pitkälle edennyt selkäydintauti. Ajatus tästä nostettiin ensi kerran esille vasta 1978 ja väitteen todenperäisyys herätti kiivasta väittelyä. Henkilääkäri Väinö Lindénin tekemä lyijykynämerkintä L. Onervan elämäkerran marginaalissa on lähimpänä konkreettista todistetta, vaikka lukuisia siihen viittaavia seikkoja onkin Leinon elämästä kaivettu. Tartunnan Leino oli saanut jo vuosisadan vaihteessa joko Berliinin matkaltaan tai Helsingin huvitteluistaan. Hoitojakso osuu hänen ensimmäisen kihlauksensa aikaan ja tauti oli osaltaan tuhoamassa hänen ensimmäistä avioliittoaan. Tauti aiheutti Leinoon vimmatun kiireen elää ja kirjoittaa ja vaikutti hänen elämäänsä ja romuttuvaan terveyteensä jopa enemmän kuin alkoholin pitkäaikainen kohtuuton käyttö.

Lähteet:

Panu Rajala - Virvatuli - Eino Leinon elämä